

Дубенський ліцей №8
Дубенської міської ради
Рівненської області

Медіаграмотність учителів та учнів в умовах НУШ
(підсумки роботи педагогічного колективу з реалізації методичного проєкту)

Веремчук Лариса Леонідівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Дубенського ліцею №8. Навчально-методичний посібник «Медіаграмотність учителів та учнів в умовах НУШ» – Дубно, – 2024, - с.53

У даному посібнику описано шляхи реалізації методичного проєкту “Медіаграмотність учителів та учнів в умовах НУШ”, над яким працював педагогічний колектив ліцею упродовж двох років, а також розміщено практичні матеріали педагогів закладу, опанування якими дозволить колегам підвищити власний рівень медіаграмотності та ефективніше використовувати інформаційно-комунікаційні (цифрові) технології у професійній діяльності.

Схвалено на засіданні методичної ради Дубенського ліцею №8
(протокол №3 від 03.01.2024 року).

Зміст

Вступ	4
Практичний кейс	12
Урок історії у 9 класі	12
Урок хімії у 11 класі	18
Урок англійської мови у 8 класі	24
Урок української літератури у 8 класі	28
Година спілкування у 5 класі	33
Інтерактивне заняття для педагогів	37

Вступ

Сьогодні, в умовах інформаційної війни та жорстких реалій українського інформаційного простору з численними прикладами поширення неправдивої, неперевіреної, «фейкової» інформації з багатьох гострих питань сучасності, медіаосвіта та медіаграмотність стали необхідними складниками загальної інформаційної культури особистості, увійшли до переліку ключових компетентностей XXI століття. Компоненти медіаосвіти поступово входять до змісту всіх шкільних дисциплін. Медіаграмотність наразі є базовим елементом політики у сфері споживання інформації, вона має охоплювати всі категорії людей протягом усього їхнього життя, для того щоб допомогти їм практично та творчо використовувати медіа. Це стосується в першу чергу вчителів, які особливим чином впливають на формування свідомості майбутніх громадян, їх критичного мислення.

Медіаграмотність є одним з пріоритетів компетентнісної освіти у НУШ. І вчителям, і батькам, відсторонити дитину від медіа неможливо – та й не потрібно в умовах, яких вона зростає. Діти повинні формувати вміння критично мислячої людини: оцінювати надійність джерел інформації, виділяти необхідну інформацію та обробляти її, аналізувати та оцінювати власні чи чужі висловлювання, припущення, висновки, аргументи, переконання, ставити запитання з метою одержання точної інформації або її перевірки, висловлювати власну позицію, приймати обґрунтоване рішення.

Для розв'язання визначених завдань, враховуючи залежність молоді від соціальних мереж, специфіку сучасного інформаційного простору, слід надати вчителям уміння орієнтуватися в медійних потоках, критично аналізувати інформацію мас-медіа, розуміти соціокультурний контекст його функціонування. Йдеться про розв'язання проблеми формування медіаграмотності вчителів у закладах загальної середньої освіти, опанування ними спеціальними знаннями, уміннями, навичками у сфері медіа. Тому педагогічний колектив ліцею з вересня 2022 року по грудень 2023 року спрямував свою діяльність на реалізацію методичного проєкту «Медіаграмотність учителів та учнів в умовах НУШ», метою якого було привернути увагу вчителів до сучасних освітніх питань медіаграмотності та формування критичного мислення учасників освітнього процесу.

Методична служба закладу поставила перед собою ряд завдань: ознайомити педагогів із інноваційними медіаосвітніми технологіями та надати науково-методичну підтримку щодо їх застосування у практичній діяльності;

сформувати в учителів здатність володіти методами, прийомами психологічного захисту від небажаної інформації, безпечної поведінки в медійному просторі; відпрацювати практичні навички створення простих медіапродуктів. На засіданні методичної ради накреслено шляхи реалізації проєкту, створено творчі групи для підготовки методичних заходів.

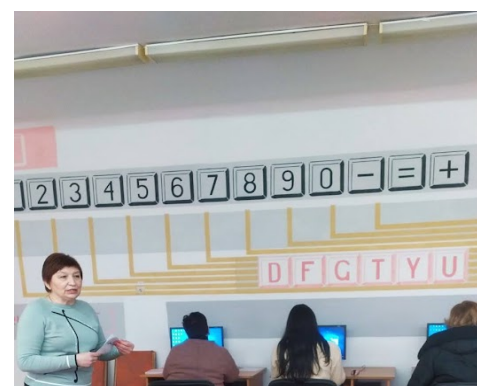
В рамках реалізації методичного проєкту «Медіаграмотність учителів та учнів в умовах НУШ» та з метою удосконалення інформаційно-цифрової компетентності педагогічного ліцею навчалися за освітньою програмою підвищення кваліфікації «Цифрові інструменти Google для освіти». Навчання проводили

викладачі «Академії цифрового розвитку» за трьома рівнями. 64% учителів ліцею успішно засвоїли базовий рівень програми і отримали сертифікати. А Цимбалюк Л.С., Антонів Т.В., Смоляр І.С., Бухало-Табачук В.В. продовжили вивчати середній та поглиблений рівень програми.

Педагоги закладу підвищили рівень цифрової компетентності, розширили можливості організації персонального інформаційного середовища, отримали нові можливості застосування цифрових інструментів для організації ефективної взаємодії учасників освітнього процесу під час дистанційного навчання.

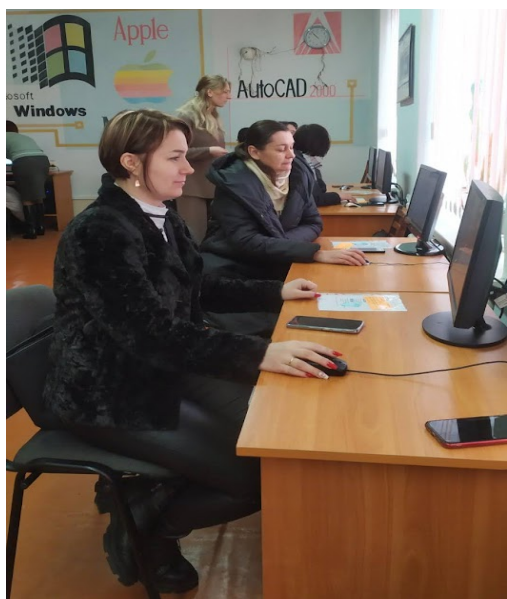
Формуванню навичок уникати небезпек в інформаційному просторі, перевіряти надійність джерел і достовірність інформації в мережі Інтернет, розпізнавати маніпуляції і фейки, факти і судження сприяли

методичні посиденьки «Інфо-медійна грамотність педагога». Вчителі мали змогу ознайомитися з покроковою інструкцією фактчекінгу та матеріалами від освітнього проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який реалізується організацією IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з МОН України та Академії української преси.

Вчитель інформатики Антонів Т.В. провела майстер-клас для колег із створення простих медіапродуктів «Можливості хмарних технологій в освітньому процесі».

Педагоги закладу удосконалювали практичні навички роботи з програмою Wordwall.net та дошкою Netboard, що дозволить урізноманітнити форми та методи під час змішаного навчання, здійснювати формувальне оцінювання, особистісно зорієнтований підхід в освітньому процесі.

Працівники соціально-психологічної служби ліцею Ірина Кундеус та Ірина Смоляр стали учасниками навчального проекту «Про.Спільноти: безпечне та сприятливе середовище для

навчання дітей», який був реалізований за підтримки Центру Інноваційної Освіти «Про.Світ», ULEAD з Європою / ULEAD with Europe у співпраці з Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

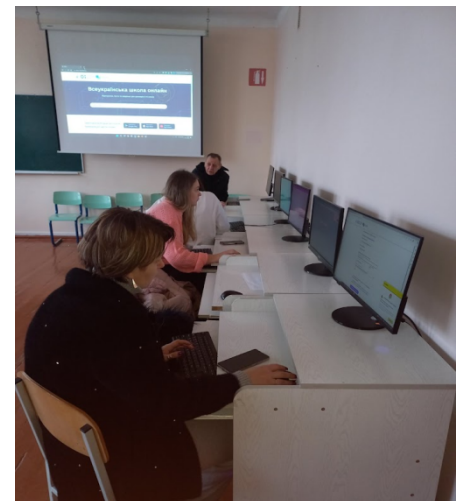
У закладі для педагогів було проведено тренінгові заняття «Безпечне та сприятливе середовище, орієнтоване на потреби дітей», орієнтовані на підвищення безпекової компетентності та знайомство із основними компонентами безпеки.

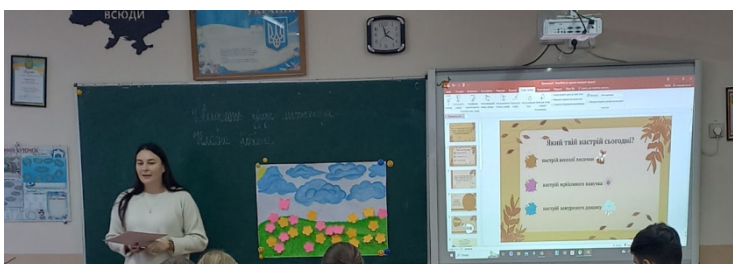
У ході насиченої, інтерактивної тренінгової роботи учасники дискутували, міркували, в ігровій формі опановували важливі питання безпеки в медіапросторі. Також на базі закладу за матеріалами проєкту проводилися заняття для психологів

Дубенської ТГ.

З метою формування інформаційно-цифрової компетентності, практичних навиків створення простих медіапродуктів проведено тренінг-практикум «Інструменти виявлення та подолання навчальних втрат». Учасники тренінгу ознайомилися зі змістом понять «освітні втрати», «навчальні втрати», «навчальні прогалини», «навчальні розриви», навчилися працювати з інструментами для діагностики навчальних втрат, що пропонує портал «Всеукраїнська школа онлайн», планувати індивідуальну та колективну роботу з учнями щодо коригування результатів навчання.

З метою популяризації та поширення педагогічного досвіду педагогів закладу у ліцеї було організовано методичний ринг «Застосування інноваційних медіаосвітніх технологій».

Уміле використання цифрових пристроїв,

програмного забезпечення, електронних освітніх ресурсів для організації освітнього процесу (платформа Kahoot) продемонструвала вчитель української мови та літератури Вікторія Бухало-Табачук.

Педагог під час уроку зосереджує увагу на формуванні вміння дітей критично оцінювати інформацію, визначати особистісно значущу мету та аналізувати показники її досягнення.

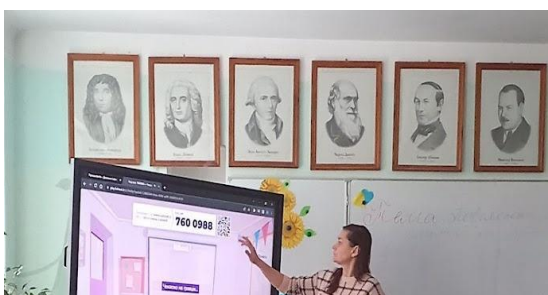
Учитель хімії Олена Пешко активно використовує електронне освітнє середовище для пошукової та пізнавальної діяльності учнів, скеровує роботу на уроці на формування здатності орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в навчальному середовищі.

Учитель англійської мови Ірина Борщова у своїй практичній діяльності застосовує інформаційно-комунікаційні та проєктну технології навчання, створює умови для здійснення індивідуальної діяльності в інформаційному середовищі за допомогою дошки Jamboard. Навчас учнів уникати небезпек, розпізнавати маніпуляції в мережі Інтернет.

Активно використовує безпечне електронне освітнє середовище для групової взаємодії, проєктної, діяльності дітей.

Учитель математики Олександр Скворцов за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій створює умови для емоційного налаштування, розвитку пізнавальної діяльності учнів, продемонстрував здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні освітні ресурси.

Інноваційний підхід до організації освітнього процесу продемонструвала

учитель історії Лілія Боярська, вміло розкрила секрети власної творчої діяльності у конструюванні уроку, формувала у дітей вміння перевіряти інформацію на достовірність, працювати з історичними джерелами, фактами, документами, спонукала учнів вивчати та берегти звичаї своїх родин, українського народу, передавати майбутнім поколінням.

Разом з вчителем інформатики Антонів Т. В. учні 7-8-х класів нашого ліцею зареєстровані як учасники проєкту для шкіл та школярів AWS GetIT і взяли участь в онлайн зустрічі з Амбасадором ІТ компанії N-IX у співпраці з Amazon Web Services, Уляною Стефанишин.

Програма AWS GetIT - це інструмент для підвищення цифрової грамотності серед школярів, які перебувають на порозі вибору своєї майбутньої кар'єри.

Упродовж програми, учні, працюючи в командах, будуть створювати концепцію мобільного додатку для вирішення соціальної проблеми.

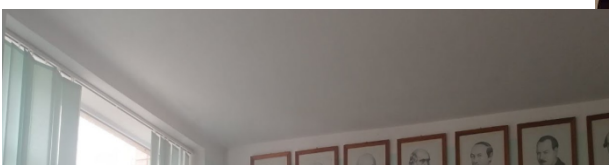

Педагоги закладу демонстрували свої практичні навички володіння навчально-ігровими засоби з медіаграмотності для набуття відповідних знань та умінь учнів, а також висвітлювали можливості сучасних онлайн-сервісів для створення медіаресурсів під час майстер-класів для вчителів Дубенської ТГ.

вчителя фізики Туревич О.О. “Формування медіаграмотності учнів на уроках фізики та астрономії”,

Відбувся майстер-клас вчителя української мови та літератури Ульянової Г.О. [“Формування медіаграмотності учнів на уроках мови”](#),

вчителя біології Максимчук М.О. “Як здійснити рефлексію”,

вчителя інформатики “Можливості хмарних технологій в освітньому процесі”.

Підсумки діяльності педагогічного колективу з реалізації методичного проєкту «Медіаграмотність учителів та учнів в умовах НУШ» було підведено на засіданні педагогічної ради, під час якої вчителі поглиблювали навички інформаційно-цифрової компетентності,

працювали в малих групах, демонстрували вміння роботи з відео та аудіофайлами (мультимедійні фільми «Освітній процес очима вчителя»).

Наполеглива праця вчителів з питань медіаграмотності дала позитивні результати: у педагогів закладу на належному рівні сформовані вміння аналізувати та критично сприймати медіатексти, більшість вчителів знає методи та прийоми психологічного захисту від небезпечної інформації, володіє практичними навичками щодо створення медіапродуктів.

У посібнику розміщено практичні матеріали педагогів закладу, опанування якими дозволить колегам підвищити власний рівень медіаграмотності та

ефективніше використовувати інформаційно-комунікаційні (цифрові) технології у професійній діяльності.

Практичний кейс

Урок історії у 9 класі.

Боярська Лілія Пилипівна, учитель історії, стаж педагогічної діяльності 22 роки, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії.

Тема. Повсякденне життя українців в другій половині XVIII- першій половині XIX ст.
Становище жінки в суспільстві

Мета. Формувати ключові компетентності:

- спілкування державною мовою: використовувати мову як державну для культурного й національного самовияву, усно й письмово тлумачити факти, поняття;
- інформаційно-цифрову: виокремлювати головну та другорядну інформацію, перетворювати інформацію з однієї форми в іншу; діяти за алгоритмом, працювати в різних пошукових системах для отримання інформації; користуватися різними джерелами довідкової інформації (наукові праці, документальні фільми), систематизувати й узагальнювати одержану інформацію;
- соціальну і громадянську: аргументовано висловлювати власну думку щодо соціально-культурних питань, сприяти формуванню національної свідомості, патріотичних почуттів, громадянської позиції, усвідомлення актуальності цих понять у нашому житті.

Предметні компетентності:

- розуміти суперечності розвитку української культури під впливом модернізаційних процесів і політики Російської та Австрійської імперії;
- розуміти причинно-наслідковий зв'язок між модернізаційними процесами та змінами в житті й побуті людини;

-розуміти значення історичних пам'яток, фольклору й етнографії в дослідженні національних ознак українців і формуванні національної свідомості;

-уміти визначати причини і наслідки культурних зрушень, особливості повсякденного життя.

Обладнання: підручник, проектор, роздатковий матеріал, фотодокументи.

Тип уроку: урок формування компетентностей.

Методи і прийоми роботи: метод-прийом «неоголошена тема», діаграма Венна, вправа «Правда-фейк», робота в парах, групах, дослідження, вікторина.

Очікувані результати:

Учні зможуть:

- охарактеризувати ставлення Російської та Австрійської імперій до українських земель, загарбаних ними наприкінці XVIII ст.,

- на основі різних джерел інформації проаналізувати повсякденне життя селянства, жінок наприкінці XVIII- першій половині XIX ст.;

- зіставляти дані історичних та літературних джерел, вміти систематизувати інформацію;

- порівнювати явища минулого та сьогодення.

Епіграф уроку: «Пізнай свій край... себе, свій рід, свій народ, свою землю — і ти побачиш шлях у життя» (Г. Сковорода).

Хід уроку

1.Організаційний момент.

1.1. Індуктивний метод-прийом «неоголошена тема» (після слова «Тема» нічого не пише).

Вчитель. Перший день зими, яка погода на перший день - така й зима. Так кажуть старші люди. так казала моя бабуса, яка була звичайною українською жінкою, що займалася господарством, виховувала дочок, няньчилася з онуками.

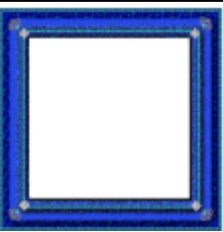
Наш урок буде присвячений саме таким людям. Як гадаєте, якою є тема нашого заняття, якщо ключовою особою може стати звичайна українська господиня?

(після відповідей дітей записати тему).

- З якою метою ми будемо розглядати цю тему?

- Що очікуєте від уроку? (відповіді записати на дошці, ватмані).

Давайте визначимо з яким настроєм приступаємо до уроку. На партах у Вас лежать кольорові квадратики. Виберіть той колір, з якого Ви зараз створите свій «емоційний прапорець».

	СИНІЙ Ви впевнені в своїх силах, а, отже, все буде добре!
	РОЖЕВИЙ Ви готові до уроку. А це значить, що в кінці уроку у вас буде гарний результат!
	ЗЕЛЕНИЙ Ви спокійні й врівноважені. Готові до сприйняття нового матеріалу!
	ЖОВТИЙ У Вас гарний настрій. Ви радієте сьогоднішньому дню. І на уроці зможете дізнатися багато нового.

2. Мотивація навчальної діяльності.

2.1. Словесний метод.

Вчитель. Кожен із вас мав або має бабусю. Моя була звичайна, сільська, але добра та чуйна. Саме вона була для мене джерелом інформації, бо жодне моє

питання не залишалося поза її увагою і без відповіді. Історики називають таке джерело інформації «історія знизу».

-Як ви розумієте вислів «історія знизу»? Чи можна вірити такій інформації?

Отже, сьогодні на уроці ми будемо працювати з різними історичними джерелами, працями науковців, які досліджували цей період і визначали особливості повсякденного життя на українських землях початку XIX ст.

2.2. Постановка цілей і завдань уроку.

3. Актуалізація опорних знань.

3.1. Вправа «Правда чи фейк» (програма Kahoot).

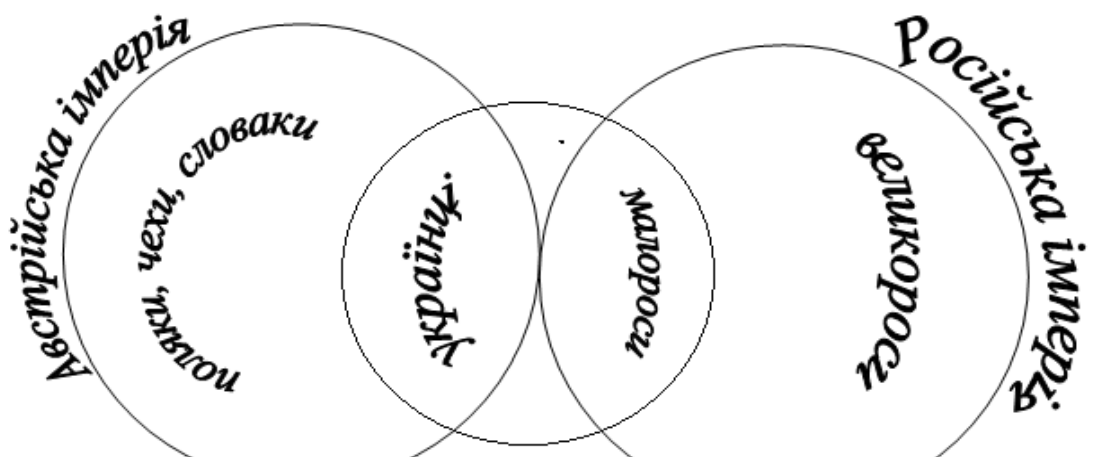
1. В добу «довгого століття» Україну не позначали на карті, як окрему державу (так).
2. На початку XIX ст. українські землі входили до складу Польської та Австрійської імперій? (ні).
3. Етнос-це народ? (так).
4. У 1812 році Волинську губернію захопили наполеонівські війська? (так).
5. Василь Каразін - це козак? (ні).
6. Лук'ян Кобилиця організував повстання у Північній Буковині? (так).
7. «Зоря Галицька» - це альманах? (ні).
8. «Весна народів» - це революційні події в Європі, що торкнулися українських земель? (так).

4. Сприйняття і засвоєння матеріалу, формування компетентностей.

4.1. Діаграма Венна.

Розгляньте діаграму та дайте відповідь на запитання: чи впливало на життя українців проживання у імперіях? Як, на вашу думку, українці з цим боролися?

О
З
У
У
З
Л
П

Діаграма Венна.

Вчитель. От саме таким способом, як я розпочинала урок, «моя бабуса казала...», працюючи на полі, чоловіки передавали своїм синам знання, як і що потрібно робити. Під час вечірніх посиденьок жінки, шиючи, вишиваючи, розказували дівчатам про минуле та вчили майбутнього. За словами моєї бабусі, кожна господиня вміла шити. Перешивали одяг дорослих (вже потріпаний) на дітей. З обрізків робили стрічки у кіски дівчаткам. Національний одяг одягали на свята. Таким чином зберігалася цінність української ментальності.

Ментальність (від лат. *mens* - пов'язаний з духом, духовністю) - це спосіб мислення, загальна духовна налаштованість, установка індивіда або соціальної групи до навколишнього світу .

4.2. Вправа «Народ скаже, як зав'яже». Добрати до прислів'я значення (пазли).

Наприклад. Без верби і калини немає України. = Без історії, традицій не може бути нації.

1. Без діла слабіє сила. = Без праці людина занепадає.
2. Моя хата скраю, я нічого не знаю. = Бути осторонь.
3. Яке їхало, таке й здибало. = Один одного вартий.
4. Говорили-балакали - сіли й заплакали. = Без змін.
5. Не кажи гоп, поки не перескочиш. = Не поспішай.
6. Не лізь поперед батька в пекло. = Поважай старших.

4.3. Практична робота (робота в парах).

- Протягом 1 хв. обговорити, як уявляють учні життя сільського населення України в той час (житло, одяг, їжу, свята), спираючись на відомі їм українські твори, фільми, візити до музеїв.
- Занотувати 5-7 іменників, які стосуються українського життя.
- Продовжити роботу в парах і порівняти свої уявлення з фактами історичних джерел (підручник с.116,117; уривки історичних праць, ілюстрації).
- Чи збіглися ваші уявлення з історичними даними.

- Записати 5-7 прикметників, які характеризують життя українського селянства.

4.4. Валеохвилинка.

4.5. Дослідження (об'єднання в 5 груп).

- Якою ж була доля української жінки? (Групи аналізують і досліджують фрагменти історичних джерел і виконують завдання. Презентують роботу).

5. Закріплення знань.

5.1. Вікторина (створена у програмі Classmarker).

5.2. Вправа «Одягни українця» (учням пропонуються елементи українського одягу, який потрібно згрупувати відповідно до історичних епох).

6. Рефлексія.

6.1. • В ході уроку мені вдалося з'ясувати...

- Найважливішим знанням для мене стало...
- У ході роботи над темою в мене виникли почуття...
- Мене зацікавили питання...
- Мені не вистачило знань та вмінь для ...
- Я б хотів розібратися докладніше у ...

6.2. Домашнє завдання:

обов'язкове - опрацювати параграф 14, п.2,3;

додаткове (на вибір):

*уявіть, що у вас є власний ютуб-канал, створіть сценарій спецвипуску, присвяченому повсякденному життю українців XIX ст.

*зняти 6-8 хвилинний ролик про життя українців в XIX ст.

*порівняти раціон харчування українців в XIX та XXI ст.

Урок хімії у 11 класі.

Пешко Олена Андріївна, учитель хімії, стаж педагогічної діяльності 12 років, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії.

Тема. Застосування неметалічних елементів

Мета: формувати компетентності

ключові:

- інформаційно-комунікаційна: критично оцінювати інформацію з різних джерел; знаходити та використовувати інформацію з різних джерел;
- соціальна: уміння працювати в команді,

проявляти ініціативу;

- екологічна: дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів;

предметні:

учні називають найпоширеніші у природі неметалічні елементи;

пояснюють суть явища алотропії; відмінності властивостей алотропних модифікацій Оксигену, Сульфору, Карбону, Фосфору їхнім кількісним складом або будовою;

наводять приклади алотропних модифікацій Оксигену, Сульфору, Карбону, Фосфору; сполук неметалічних елементів з Гідрогеном (гідроген хлорид, гідроген сульфід, амоніак), взаємозв'язків між речовинами.

характеризують неметали, їхні фізичні властивості та застосування (у тому числі сплавів металів);

роблять висновки на основі спостережень;

обґрунтовують значення алотропних перетворень;

оцінюють біологічне значення металічних (Кальцію, Калію, Натрію, Магнію, Феруму) і неметалічних (Оксигену, Нітрогену, Карбону, Фосфору, галогенів) елементів;

висловлюють судження щодо біологічної ролі озону і його застосування, екологічних наслідків викидів в атмосферу оксидів Карбону, Нітрогену, Сульфуру;

Тип уроку: урок формування компетентностей

Методи та прийоми роботи: бесіда, демонстрація, робота під керівництвом учителя, аналіз життєвих ситуацій, самоконтроль.

Обладнання: мультимедійний проектор, комп'ютер, презентація з теми уроку, додаткові матеріали (відео, статті, інфографіка тощо), картки з завданнями.

Хід уроку

1. Організаційний момент

2. Мотиваційний етап

Атоми неметалічних елементів становлять переважну більшість сполук у Всесвіті та верхніх шарах Землі. Вони більш поширені в природі, аніж метали. Деякі неметалічні елементи зустрічаються у природі у вигляді простих речовин: родовища самородної сірки в Прикарпатті; Заваллівське родовище графіту; існують поклади порід, що містять алмази. До складу повітря входять: азот, кисень, інертні газ. Найпоширенішим елементом у космосі є Гідроген.

Тож сьогодні ми з вами ближче познайомимось з такими важливими хімічними елементами.

3. Актуалізація опорного досвіду

Учні об'єднуються у групи. Кожна група отримує QR-код з певним вмістом інформації про неметалічні елементи. (Додаток 1).

Завдання. Опрацювати статтю або інфографіку, виписати основні факти.

Після опрацювання інформації кожною групою переходимо до об'єднання тем кожної групи в одну спільну тему уроку «Застосування неметалічних елементів».

4. Цілевизначення і планування

Вдалий урок, глибоке засвоєння теми неможливо без чіткого визначення цілей, тому поміркуй, чого ми будемо навчатися протягом уроку?

Продовж речення:

- На уроці я дізнаюся...
- Ми будемо дискутувати про...

- Протягом уроку з'ясую й переконаюся, що...

5. Сприйняття і засвоєння матеріалу

5.1. Розповідь учителя про застосування неметалічних елементів у різних сферах життєдіяльності людини.

5.2. Представники груп доповнюють інформацію з опрацьованих джерел.

Оксиген

- o У медицині використовується для лікування кисневою терапією;
- o У промисловості застосовується для виробництва сталі, чавуну, скла, паперу, пластмас, синтетичних волокон;
- o У сільському господарстві використовується для виробництва добрив, пестицидів, засобів захисту рослин.

• Сірка

- o У медицині застосовується для лікування захворювань дихальних шляхів;
- o У промисловості застосовується для виробництва сірчаної кислоти, сірчаного колчедану, гуми, бардів, мила;
- o У сільському господарстві використовується для виробництва добрив, пестицидів, засобів захисту рослин.

• Фосфор

- o У медицині застосовується для лікування захворювань нервової системи, серцево-судинної системи, кісток і зубів;
- o У промисловості застосовується для виробництва фосфорної кислоти, фосфорних добрив, фосфорних сплавів, фосфорних смол;
- o У сільському господарстві використовується для виробництва добрив.

• Карбон

- o У медицині застосовується для виготовлення зубних протезів, штучних суглобів, імплантатів;
- o У промисловості застосовується для виробництва вугілля, нафти, газу, пластмас, синтетичних волокон, гуми, скла, цементу;
- o У сільському господарстві використовується для виробництва добрив, пестицидів, засобів захисту рослин.

• Азот

- o У медицині застосовується для виробництва азотної кислоти, нітратних добрив, лікарських препаратів;
- o У промисловості застосовується для виробництва аміаку, азотної кислоти, нітратних добрив, поліамідів, каучуку;
- o У сільському господарстві використовується для виробництва добрив.

- **Кисень, сірка, фосфор, вуглець, азот** є основними елементами органічних речовин, які складають основу живих організмів.

5.3. Контроль засвоєння матеріалу. Опитування (учні передають один одному кубик, на гранях якого є запитання):

- о Які елементи називають неметалами?
- о Які групи періодичної системи містять неметали?
- о Які загальні хімічні властивості мають неметали?
- о Наведіть приклади алотропних видів неметалів.
- о Які елементи неметали складають основу живих організмів?
- о Який неметал застосовують для виготовлення зубних протезів?

6. Закріплення вивченого

Завдання: на основі інформації з підручника, презентації та інформації, яку можна знайти в інтернеті, скласти таблицю "Застосування неметалічних елементів".

Назва хімічного елементу	Застосування у медицині	Застосування у побуті	Застосування у промисловості	Інше
Вуглець (Карбон)				
Нітроген				
Оксиген				
Сірка				
Фосфор				
Хлор				
Йод				

Під час використання інформації з інтернет джерел потрібно звертати увагу на її

- **достовірність:** інформація має бути отримана з надійних джерел, таких як наукові статті, офіційні веб-сайти, книги та журнали;
- **актуальність:** інформація не має бути застарілою;
- **правдивість:** інформація не повинна містити помилки, неточності та упередження.

7. Рефлексивно-оцінювальний етап

7.1. Самооцінювання. Учні доповнюють речення:

На уроці я дізнався ..., зрозумів..., навчився ...

Найбільший мій успіх – це ...

Найбільші труднощі я відчув ...

Найкраще мені вдавалося ...

На наступному уроці я хотів би (хотіла б) ...

7.2. Індивідуальна картка самооцінки роботи

(прізвище, ім'я учня)				
№	Вид діяльності	Самооцінка		
		1 бал	2 бали	3 бали
1	Мій особистий внесок у загальний результат роботи групи			
2	Участь в аналізі та систематизації матеріалів на різних етапах уроку			
3	Участь в оформленні таблиць, результатів дослідження			
4	Участь у представленні результатів роботи			
Загальний бал				

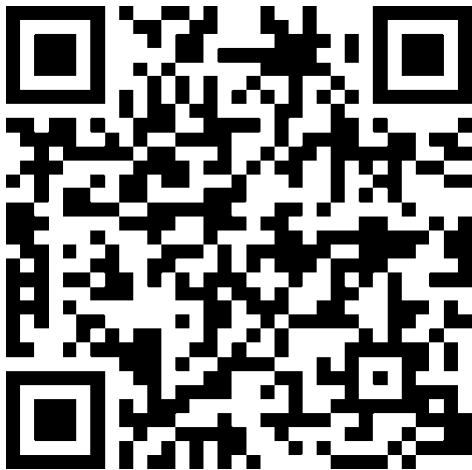
8. Домашнє завдання

Творча робота : знайти рекламу на телебаченні чи в інтернеті, в якій йдеться про неметалічні елементи, перевірити її на достовірність.

Додаток 1.

Проскануйте QR-коди.
Опрацюйте статтю або інфографіку,
Випишіть основні факти .

Додаток 2. [Презентація.](#)

Урок англійської мови у 8 класі.

Борщова Ірина Олександрівна, учитель англійської мови, стаж педагогічної діяльності 21 рік, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії.

Lesson(type): Vocabulary and listening

Topic: Our favourite websites and online safety.

21st century skills(competencies): collaboration and communication, digital literacy ,creativity and imagination skills, assessment for learning

Learning outcomes: By the end of the lesson Ss will

- be able to identify specific details in a conversation and talk about favourite websites;
- Become more aware of the risks of having an online presence
- Get some tips how to avoid these risks (digital literacy skills)
- Design a school posters with safety rules (creativity and imagination skills)

Materials: Wider World2(SB), videos <https://youtu.be/nVEyG3C-Mqw?feature=shared>, pictures with social media icons, multimedia whiteboard; projector; laptop computer; presentation on the topic; posters, pictures, exit-tickets for self-evaluation.

Teaching techniques: group learning, pair work learning, project learning, brainstorming

Procedure

- I. Greetings**
- II. Warm-up**

1. Feelings check-in :

There is a feeling scale on the wall. Students using their personal clothes-pins choose the emotion which best describe their feelings and make some comments.

- III. The main part of the lesson**
 - 1.Prediction of learning outcomes.**

Books closed. Each student gets a social media icon, teacher shows students a photo and encourage them to guess the topic of the lesson. (Ask: What is there on your badge? Why? Can you guess the topic of our lesson today?) After students guess the theme, they try to predict learning outcomes, which appear on the power point presentation.

2. Lead -in

Teacher asks students to think of reasons of using the internet.

(Teacher uses Jamboard to create a mind map with the reasons and write her/his example on the Jamboard: entertainment; students add their ideas on the Jamboard: shopping, information, communication).

When Ss open their Student's book (p.51 Ex.1) ,teacher gets them to match the websites with the reasons that have been discussed for using the internet. Class vote: Which of these websites do you use the most?

3. Pre-listening

Learning new vocabulary

Students **work in pairs** to match the websites from Ex.1 with definitions 1-5. **Ex.2 p.51 Wider World 2 SB)**

When Ss have finished the activity, discuss the meaning of highlighted words. Ask: How to say them in our language? What additional words can we collocate with highlighted words?(View images, photos; download an app, files; upload your photos; share a link; click on icon; chat with a friend.)

Students do Ex.3 p.51 individually . They complete the text with the correct form of the highlighted words from Ex.2. Then they listen and check.

4.WHILE-Listening

_Students do Ex.4,p.51. They Listen to a radio interview about Youtube and complete the notes with 1 or 2 words in each gap.

5 After-listening activity

After Ss have listened they compare their answers with the partner's.

6.Energizer

T :It's time to have short break. Please, stand up. I'm reading the sentences if it's true about you do the activity I ask you to do.

If you're addicted to smartphone jump 2 times;

if you prefer talking to people face to face -hug yourself;

if you charge your smartphone battery once a day spin around twice;

if your favourite website is Instagram –run in a place;

If you use Wikipedia for school projects make a silly noise;

If you upload your own videos on Tik Tok pretend to be a bee and fly.

7.Pre-watching the video1

Teacher asks students to guess the websites the speakers could mention in Ex.6 p.51

8.While-watching video1

Students make notes about the speaker's favourite websites and the reasons.

9.After –watching video1

Teacher asks students if speakers mention one of your ideas? Which ones?

Suggested questions:What's the first/second/last speaker's favourite website? Does anybody like using these websites?()

Work in pairs

Students choose a partner with the same colour of media icon, do Ex.6 p.51 ask and answer. After discussing some volunteers can share the information they got from his/her partner with class.

10. Pre-watching video2

Group work:

Ss make 3 groups according the media icons they've got(Tik Tok group,Instagram

group, Snap Chat group).

Teacher asks students :

Do you think the Internet is a safe place for spending time? Why?

11.While-watching video2

Students watch the video. Then they have to answer the question what dangers exist in the Internet. Group mates make notes on the sheets of papers while watching.

12. After watching video2

1.Ss have 30 seconds to discuss in groups, then paste them on the blackboard.

(Online dangers : **Cybercriminals** can break into your computer and steal you data; **viruses** can **infect** your computer; the things you read in the Internet are not always true; the Internet is addictive; you can have a lot of health problems surfing the Internet a lot)

2.Students watch the video again and pay attention to the safety rules, how to avoid the Internet dangers. They Make notes while-watching.

13.Production

Project work

Students gets posters, video screenshot which illustrate the rules, felt pens ,Tips for writing projects.

They have to create school posters with safety rules.

Ss present their projects.

Tips for writing projects

- 1. Choose a clear title and make it very big.**
- 2. Use an exclamation mark (!) for strong effect**
- 3. Use the verb without “to” for instructions or friendly advice**
- 4. Use don’t +verb to tell people not to do something**
- 5. Use always or never to give strong advice**

14.Wrap-up

Ss fill in exit tickets; some volunteers can read their answers. .

1. How did today's lesson make you feel?
2. What was one thing you learned from today's lesson?
3. What did you find the most interesting?

15.Homework

Students have to be ready to talk about their favourite websites and safety rules.

Урок української літератури у 8 класі.

Бухало-Табачук Вікторія Василівна,
учитель української мови та літератури,
стаж педагогічної діяльності 3 роки,
кваліфікаційна категорія “спеціаліст”.

Тема. Інтимні та пейзажні мотиви творів В. Сосюри. «Васильки» - вірєць інтимної лірики. Щирість ліричного самовираження в поезії «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...»)

Мета: формувати компетентності:

ключові:

- спілкування державною мовою: послуговуватися державною мовою в різноманітних життєвих ситуаціях, толерантно дискутувати, відстоювати власну думку;
- інформаційно-цифрова: розпізнавати маніпулятивні технології і протистояти їм; працювати з програмою Kahoot.
- екологічна грамотність і здорове життя: бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості;

предметні: учень виразно й осмислено читає твори, аналізує їх, визначає й коментує художні засоби в них; знає і пояснює відмінність між патріотичною та інтимною лірикою.

Тип уроку: комбінований.

Методи та прийоми роботи: бесіда за змістом прочитаного, прийом «Смакуємо твір», створення кольорової схеми вірша, інтерактивна гра, «Кольорове панно твору», порівняльний аналіз результатів. рефлексія.

Обладнання: презентація, роздатковий матеріал («Цілі уроку», «Кольорове панно твору», «Анкета самоаналізу»), підручник, картина настрою.

Хід уроку

1. Організаційний момент

1.1. Визначення емоційної готовності.

Рада бачити вас, любі восьмикласники, на сьогоднішньому уроці. Радіймо і дякуймо ЗСУ, що оберігають нас і дають змогу зустрітися за шкільними

партами. Пропоную визначити настрій, з яким ви прийшли. Оберіть колір квітки, яка відображає ваш настрій, прикріпіть її у нижній частині ватману, що розміщений на дошці *(на екрані висвітлено колір та подано його трактування: оранжевий – настрій веселої лисички, рожевий – мрійливого павучка, синій – сумного дощичку. У кінцевому результаті визначення емоційної готовності учнів на ватмані вимальовується квітковий берег. Наприкінці заняття діти «домалюють» цю картину).*

2. Мотиваційний етап

Чи готові ви поринути у неповторний світ, де людина мріє і відчуває свій тісний взаємозв'язок з природою, може доторкнутися до висот, які в реальному житті недосяжні? Відкрити для себе нову грань Сосюри, який палко кохає дружину, залюблений у звуки, простір тощо.

3. Цілевизначення

3.1. Оголошення теми уроку. Запис у зошити.

3.2. Цілевизначення.

Мета нашого уроку – познайомити вас з новими ліричними творами В. Сосюри, а які ваші особисті цілі на цьому уроці? Прошу зафіксувати їх на картці «Цілі уроку» *(учні здійснюють запис на прожилках осіннього листка).*

- За яких умов ми можемо досягнути їх ?

4. Актуалізація опорного досвіду

Перш, ніж розпочати нашу роботу, пропоную зіграти у гру «Правда vs Фейк», щоб дізнатися наскільки добре ви засвоїли біографію В. Сосюри *(учні сканують QR-код, дають стверджувальні або заперечні відповіді на питання у програмі «Kahoot!», результати відображено на мультимедійній дошці).*

Правда vs Фейк

1. В. Сосюра народився у с. Верхнє, що на Донбасі (ФЕЙК).
 2. В. Сосюра змушений працювати змалку, бо заробітку батька не вистачало навіть на те, щоб прогодувати сім'ю (ПРАВДА).
 3. Протягом життя написав і видав понад 60 поетичних творів (ПРАВДА).
 4. Одна зі збірок має назву «На крилах пісень» (ФЕЙК).
 5. Лауреат премії Т. Г. Шевченка (ПРАВДА).
 6. Великий вплив на Володимира Сосюру як поета мав його дід — Володимир Кирилович (ПРАВДА).
- 5. Сприйняття і засвоєння матеріалу, формування компетентностей**

Пропоную вам прослухати уривок із спогадів В. Сосюри, в якому про історію створення поезії поет говорить наступне: «В 1938 році, коли минуло мені сорок літ, я написав «Васильки»... Добре пам'ятаю свій настрій в той вечір, коли з'явився цей вірш. Щоб точно його

висловити, треба було б сказати: «Васильки» я написав разом з Марією». Варто зазначити, що Марія – дружина поета, яку він палко кохав протягом життя.

На уроках літератури ми неодноразово говорили, що заголовок – ключ до розуміння тексту, тому, перш ніж опрацювати поезію, ми повинні зрозуміти, що ж таке васильки. Пропоную прочитати легенду.

5.1. Прочитання легенди про васильки (ст. 67).

5.2. Випереджувальне завдання (перед прочитанням поезії): попрошу вас задуматися над тим, до якого виду лірики можна віднести цю поезію?

5.3. Виразне читання поезії «Васильки» (один із учнів читає вірш від імені автора).

5.4. Бесіда за змістом прочитаного:

- З якою метою автор використовує персоніфікацію?
- Який образ символізуєплинність часу?
- Який колір є ключовим у поезії? Як вважаєте, чому?

5.5. Аналіз поезії (прийом «Смакуємо твір»).

Тема: оспівування щирого почуття, щасливої миті у душі закоханих.

Ідея: возвеличення кохання – смисл життя кожної людини.

Художні засоби:

Епітети: «невідомий час», «з рідними очима».

Метафори: «гаї синіють», «синіє щастя», «одсіють роки», «буде поле...синіти», «...хмарки летіти».

Повтор: «Васильки у полі».

5.6. Фізкультхвилинка

Уявіть, що кожен із вас квітка. Красива, яскрава, струнка і неповторна. Ви ростете на міцному стеблі серед безмежного поля. У вас є пелюстки, витончене стебло, листя та міцне коріння. Чудовий ранок, світить сонце, повіває легенький вітерець, який ніжно вас обіймає, запрошуючи на ранковий танець. Ваше стебельце вирівнюється, пелюстки тягнуться до неба, намагаючись доторкнутися до м'яких, наче пух. хмаринок. Починає припікати сонце, від чого ми, квіти, гнемося додола, щоб відпочити і погомоніти з друзями-комашками.

А зараз нам час помандрувати від волошкового синьоого літа до не менш красивої пори року – осені.

5.7. Випереджувальне завдання (перед прочитанням тексту): якою автор бачить осінь?

5.8. Виразне читання поезії «Осінь» (одна із учениць втілюється в образ осені і розпочинає артистичне декламування поезії від свого імені).

5.9. Бесіда за змістом прочитаного:

- До якого виду лірики належить поезія? Чому?
- Чи є філософські роздуми у вірші?
- Поясніть значення слова «баский».
- Поясніть, чому осінь спочатку їде «на баскім коні», а потім чорному?

6. Узагальнення і систематизація вивченого

6.1. Створення кольорової схеми вірша «Осінь».

У логічній послідовності замалюйте слова, які позначають колір, поміркуйте, з чим асоціюються ці кольори.

Кольори, визначені вами, точно відображають настрій поезії? Чому? Чи викликала поезія відчай, безнадію?

6.2. Творче завдання (робота з карткою «Кольорове панно твору», на екрані демонструється відео осіннього лісу, щоб створити відповідну атмосферу). Створіть ілюстрацію до вірша «Осінь», прокоментуйте її.

6.3. Гра «Знайди зайве зображення».

На екрані розміщено зображення, які стосуються або не стосуються вивчених поезій. Ваше завдання – знайти зображення, яке є зайвим, пояснити, чому (на екрані виведено картинки: васильки, хмари, поле, вітер, пара закоханих; кінь, сині очі, дуб).

7. Рефлексивно-оцінювальний етап

7.1. Прийом «Порівняльний аналіз результатів». Погляньте на картку «Цілі уроку», порівняйте їх з реальними. Якщо цілі не реалізовано, то поясніть, як потрібно працювати наступного разу, щоб покращити результат.

7.2. Оцінювання / самооцінювання. В «Анкеті самоаналізу» підкресліть потрібну відповідь.

Анкета самоаналізу

Підкресліть потрібну відповідь			
На уроці я працював	активно	пасивно	не завжди активно
Власною діяльністю на уроці я	задоволений	незадоволений	частково задоволений
Урок здався мені	коротким	занадто тривалим	як завжди
За урок я	не втомився	втомився	трохи втомився
Матеріал уроку був для мене	зрозумілим	незрозумілим	не зовсім зрозумілим

Ціль уроку	досягнута	не досягнута	частково досягнута
------------	-----------	--------------	-----------------------

Насамкінець пропоную визначити настрій, з яким ми завершуємо наше спілкування. Оберіть відповідний колір метелика, розмістіть його у безмежному небі над квітковим полем. Погляньте на результат нашої праці, у нас вийшла чудова, яскрава картина. Пам'ятайте, що ми – творці свого життя, тільки від нас залежить, які барви у ньому переважають.

7.3. Домашнє завдання. Обов'язкове – виразне читання поезій; за бажанням – створити емодзі-вірш (за змістом однієї із поезій В. Сосюри) або рекламну ілюстрацію до однієї з поезій за допомогою ІІІ (штучного інтелекту).

Джерела:

1. Пелегейченко М. Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків: Вид. група «Основа», 2020. 112 с. (Серія «Нові формати освіти»)
2. Проць О. Кольорове панно твору [Електронний ресурс] / О. Проць – Режим доступу до ресурсу: <https://www.facebook.com/groups/699949181378708/permalink/1008702060503417/?mibextid=uJjRxr>.

Додаток 1. [Презентація](#)

Година спілкування у 5 класі.

Тема. Я і медіапростір

Мета: допомогти учням визначити і проаналізувати свій медіапростір, а також проаналізувати скільки часу вони проводять в його межах; показати, яким чином змінюється інформація на шляху від адресата до адресанта; формувати навички безпечної поведінки в Інтернеті.

Тип заняття: година спілкування з елементами гри, дослідження

Обладнання: проектор, ноутбук, картка «Який ти смайл?» картка-схема «Моє медіаполе», папір для фліпчарту, маркери або незагострені олівці.

Хід заняття

1. Організаційно- мотиваційний етап

1.1. Емоційне налаштування

У вас на партах лежать картки, на яких зображений смайл, пропоную обрати той, який найточніше відображає ваш емоційний стан. Оголосіть, який смайл ви сьогодні?

2. Оголошення теми години спілкування. Сприйняття нового матеріалу

Інтернет - мережа, яка є джерелом інформації, має безліч переваг: швидкість отримання інформації, доступність, відсутність кордонів для спілкування тощо. У 21 столітті майже кожен володіє навичками користування Інтернетом. Нерідко можна побачити дітлахів, які впевнено мандрують просторами дядька Гугла у пошуках нових ігор та мультфільмів, а також людей старшого віку, які люблять бути в курсі усіх подій, тому відстежують кожную новоотриману новину. Тому тема нашої години спілкування «Я і медіапростір».

2.1. Поміркуймо над такими питаннями:

- Чи справді ця мережа «Інтернет» є настільки корисною?
- Чи насправді має такий позитивний вплив на своїх користувачів?
- Чи варто задумуватися над тим, що і як ми споживаємо щодень?
- Чи потрібно знати основні правила безпечної поведінки в Інтернеті? Які це правила? Пропоную створити свій кейс правил за допомогою програми Mentimeter. Зіскануйте QR-код, який лежить у вас на парті (також вчитель демонструє на екрані), та впишіть декілька правил, якими варто послуговуватися під час користування інтернетмережами.

Прогнозовані відповіді:

1. Не спілкуватися з незнайомцями.
2. Не поширювати особисту інформацію у соцмережах та ін.

3. Дбати про культуру спілкування.
4. Повідомляти батьків у випадку отримання інформації, яка може зашкодити вашому психологічному або фізичному здоров'ю.
5. Не завантажувати файли з сумнівних сайтів.
6. Користуватися перевіреними джерелами інформації.

2.2. Вправа «Моє медіаполе».

Пригадайте свій типовий день, а також те, скільки часу і де ви витрачаєте на спілкування, пошук інформації, прослуховування музики та ін. Спробуйте чесно розподілити свій час у картці-схемі «Моє медіаполе», щоб вирахувати середню кількість хвилин або годин, яку ви витрачаєте на різні джерела інформації. Важливо: якщо ви, наприклад, шукаєте інформацію на урок з історії та паралельно слухаєте музику або переглядаєте відео в YouTube, то повинні «розгорнути» цей час, тобто продублювати його для кожного джерела.

Бесіда після опрацювання картки «Моє медіаполе».

- Які ваші враження від отриманої інформації?
- Який контент ви споживаєте найчастіше?
- Чи вражені ви загальною кількістю часу, витраченою на різні джерела інформування?
- Можливо, у когось кількість витрачених годин перетнула загальну кількість часу у добі?

Маю надію, що ця дослідницька робота змусила вас задуматися над тим, чи справді потрібно витрачати стільки часу на різні види медіапростору. Можливо, варто переглянути графік свого типового дня, надати перевагу тому медіаспоживанню, що не просто забирає у нас час, а й приносить користь.

2.3. Гра «Малюнок на спині».

А тепер пропоную проаналізувати, наскільки вправно ми вміємо споживати інформацію та передавати її своїм друзям. Зіграймо у гру

«Малюнок на спині», суть якої полягає в тому, щоб відтворити інформацію, яку отримали тактильно, ту, яку ви “відчули” спиною.

Правила гри: об’єднайтеся на дві групи так, щоб у кожній була однакова кількість осіб. Станьте у дві колони, один за одним. Усі дії ви повинні виконувати мовчки, адже ваше завдання - швидко і чітко передавати інформацію попередньому учаснику. Учень, який перший в колоні, повинен відтворити отриману інформацію на папері, а першоджерелом буде остання дитина, та, яка розташована ближче до мене і перегляне малюнок, підготовлений мною.

Усі зрозуміли правила гри? Тоді ми розпочинаємо (учитель демонструє попередньо підготовлені малюнки представникам двох команд, а ті повинні передати отриману інформацію тактильно).

Бесіда за змістом отриманого результату.

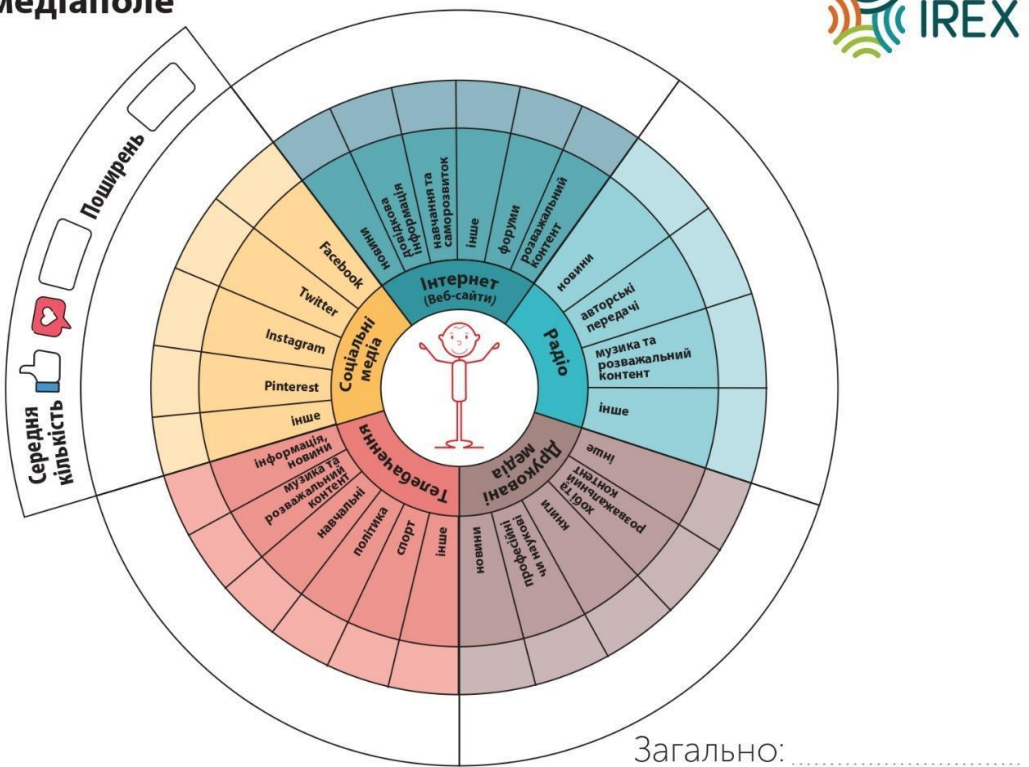
Ви швидко справилися, молодці. Порівняймо малюнок із першоджерела та той, який вийшов у вас.

- Чи вдалося вам стовідсотково передати отриману інформацію?
- На вашу думку, чим спричинені такі розбіжності?
- Що заважало передавати інформацію максимально точно?

Можемо зробити висновок, що інформація без спотворення неможлива, коли не маємо можливості ще раз уточнити, скористатися додатковим джерелом. Важливо пам’ятати, що достовірність передачі залежить не тільки від тих, хто передає дані, а й від тих, хто її отримує. В нагоді нам стане правило трійки: якщо ви хочете бути впевненим у достовірності інформації, перевірте її хоча б у трьох різних джерелах.

3. Заключне слово вчителя

Пора завершити нашу годину спілкування. Час пролетів так швидко, а це означає, що ми гарно попрацювали. Сьогодні вкотре переконалися, що

Інтерактивне заняття для педагогів.

Кундеус Ірина Степанівна, практичний психолог, стаж педагогічної діяльності 17 років, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії.

Смоляр Ірина Сергіївна, соціальний педагог, стаж педагогічної діяльності 2 роки, кваліфікаційна категорія “спеціаліст”.

Тема. Інформаційна безпека: як уберегтися від загроз.

Організація міжвідомчої взаємодії. Шеринг

Вправа 1. «Знайди того, хто...»

Кожен учасник наосліп тягне картку із завданням. Потім тренер дає групі 10 хвилин на те, щоб вони знайшли якнайбільше учасників, які відповідають їхньому завданню, і записали їхні імена на картку.

Зразок списку завдань на групу з 30 осіб:

1. Має блакитні очі.
2. Має карі очі.
3. Має такі самі очі, як у вас.
4. Має такий самий зріст, як у вас.

5. Легко запам'ятовує пісні.
6. Любить ризикувати.
7. Може постояти на руках.
8. Знає назву столиці Таїланду (Бангкок).
9. Може щось сказати іспанською.
10. Знає, що таке анчоуси (риба).
11. Може намалювати слона.
12. Знає, якого року народився Тарас Шевченко (1814).
13. Може спекти торт.
14. Може із заплющеними очима доторкнутися вказівним пальцем кінчика носа.
15. Має сина.
16. Має родича на ім'я Василь.
17. Знає, хто такий Ланселот (лицар Круглого столу).
18. Ніколи не п'є чай / каву на роботі.
19. Може заспівати французький гімн.
20. Народився влітку.
21. Ніколи не був на Чорному морі.
22. Має собаку.
23. Може віджатися (має продемонструвати).
24. Може зробити фуєте (теж продемонструвати).
25. Вірить у прикмету про чорну кішку.
26. Починає роботу о 10 ранку.
27. Встає о 7 ранку в неділю.
28. Ходить у спортивний зал чи на басейн.

29. Вміє готувати борщ.

Завдання, звичайно, можуть бути іншими. Якщо є час, тренер може підбити підсумки та нагородити того, хто потрапив у найбільшу кількість списків.

Вправа 2. «Моє медіаполе»

Учасники отримують аркуш «Моє медіаполе», який слід заповнити: вказати відсоток, який займає ця група медіаполя впродовж дня. Кожна група має підгрупи, які теж слід проранжувати.

1. Соціальні медіа.
2. Інтернет.
3. Радіо.
4. Друковані медіа.
5. Телебачення.

Висновок. Інформація оточує людину. Інформація займає значну частину нашого життя. Ми отримуємо інформацію з різних джерел. На скільки вони є достовірними?

Вправа 3. «Мій медіадень»

На картці «Мій медіадень» учасники вписують за годинами на годиннику ті медіаресурси, які вони використовують.

Аналіз, обговорення.

Вправа 4. «Три факти»

Кожному учасникові пропонується написати 3 факти про себе, з яких – один правдивий, а два – ні.

Далі учасники вільно переміщуються в просторі та спілкуються один з одним щодо записаної інформації. Завдання кожного: відгадати, яке із тверджень є правдивим.

Обговорення:

- Чи важко було відгадувати?
- Від чого залежало те, щоб вгадати, чи ні?

- Про що ця вправа?

Якщо ми володіємо певною інформацією, то нас важко ввести в оману.

- Коли ви писали факти про себе, то що було писати важче?

- Де більше слів: у правді, чи неправді?

Інформаційний блок «Медіаграмотність»

Зараз у світі є величезна кількість інформації. Це стало можливим завдяки ТБ, ЗМІ, інтернету. І люди зрозуміли, що інформацією можна маніпулювати.

Теорії:

1. Теорія фремінгу (медіа може маніпулювати, подаючи інформацію).
2. Теорія порядку денного (штучно висвітлюють порядок денний, відволікаючи увагу нашу від того, що відбувається). Наприклад, коли мав відбуватися контрнаступ, то вкидали багато інших тем, щоб відволікти.
3. Теорія культивування. Тривале споживання інформації з конкретного медіа зупиняє можливість відфільтровувати інформацію і критично ставитися. Бо є ключова довіра саме до цього медіа. Зараз ми матимемо можливість критично помислити та визначити, які новини є правдиві, а які – фейкові.

Вправа 4. «Інформаційна парасолька»

На аркуші паперу фліп-чарту зображена парасолька, на яку спрямований «дощ» у вигляді: новини, клікбейт, реклама, джинса, маніпуляції, соціальні мережі, фішинг тощо.

Завдання: Як нам протидіяти інформаційному дощу, аби почуватися захищеними? Учасники пишуть на стикерах і під парасольку приклеюють.

Вправа на об'єднання у групи

Стати на виділені тренером групи:

1. ТБ: фільми – розважальні передачі – новини – нічого не дивлюся по ТБ.
2. Їжа: м'ясо – риба – солодке – овочі – фрукти.
3. Напої: кава – чай – сік – вода.
4. Алкогольні напої: коньяк, горілка – пиво – вино – коктейль – не вживає.

5. Відпочинок: активний – пасивний – під настрій.
6. Соцмережі: ФБ – Інстаграм – телеграм – вайбер – жодне.
7. Жанр: трилер – мелодрама – комедія.

Вправа «Фейк чи факт?»

Об'єднуємо учасників у 3 групи.

I етап

Кожна група отримує 3 новини (всім однакові).

Завдання: визначити, чи ця новина є фактом, чи фейком? (6 хв).

Обговорення.

II етап

Спільне визначення ознак фейків (тренер записує на фліпчарті пропозиції учасників).

III етап

Створити заголовок фейкової новини про наш тренінг.

Вправа «Маніпуляції з кольором. Червоне-чорне».

Мета: проаналізувати ситуацію з маніпулятивною інформацією.

Тренер дає завдання групі: «Уважно роздивіться навколо та запам'ятайте всі предмети червоного кольору». Потім просить учасників закрити очі й назвати всі чорні предмети в кімнаті.

Запитання для обговорення:

1. Наскільки просто вам було виконати завдання? Чому?
2. Чи стикалися ви з подібними маніпуляціями в реальному житті?

Інформаційне повідомлення про медіаграмотність, маніпуляції. небезпечна інформація, способи її поширення.

Медіаграмотність – це продовження звичайної людської грамотності у

сучасному складному інформаційному середовищі. Це здатність критично мислити, аналізувати інформацію, захищатися від маніпуляцій, що надходять із медіа-інформаційного простору.

Уміння відрізнити перевірену інформацію від маніпуляцій дозволяє нам ухвалювати правильні рішення, а це впливає на наш добробут, безпеку і планування майбутнього. Саме тому медіаграмотність надзвичайно важлива під час війни. Коли ми вміємо розпізнавати маніпуляції ворога, ми залишаємося стійкими.

Наприклад, інформаційні вкиди проти згуртованості українців.

Навіщо згадуються ці місця і звідки ці люди? Адже це, у першу чергу,

злочин. Слова дуже важливі, щоб визначити повагу чи НЕ повагу до людей. Наприклад, переселенці, біженці – це слова, які вже містять якусь оцінку. А тут ще й навіщось журналісти роблять певний акцент на цьому (зманіпулювати увагою, привернути

увагу, викликати певні емоції). Щодня багато злочинів. А тут небезпека – ми робимо, що одні українці гірші від інших. Не буває, що всі з одного міста чи ВПО - погані. Тут ми можемо говорити про соціальні стереотипи – це спрощені узагальнені уявлення про групи людей, які немовби мають однакові риси чи поведяться однаково.

Упередження – це хибна, негативна або несправедлива думка, складена щодо когось чи чогось наперед і без ознайомлення, та пов'язане з нею відповідне ставлення. Якщо є упередження, то ми вже за крок до ще однієї пастки – дискримінації (нерівне ставлення до когось, якоїсь групи).

Надзвичайно небезпечна тенденція – мова ворожнечі – це будь-яке

дискримінаційне та/або некоректне висловлювання щодо окремих груп чи спільнот або щодо окремих людей як представників цих спільнот. Кому вигідно, щоб одні українці звинувачували інших? Тільки ворогу.

Боти та тролі – є інструментами інформаційної війни. Їх створюють з метою імітації, вигоди та впливу на суспільство.

Бот – автоматично запрограмований акаунт, який виконує прості завдання. Наприклад, залишає однакові коментарі під дописами на якусь тему, поширює однакові пости в якихось групах, додає людей у групи або «лайкає»

коментарі інших ботів. Боти можна назвати проплаченими мітингами в соцмережах.

Ось такі типові ознаки ботів:

- 1) однакові чи однотипні дописи – їх поширюють боти; введіть текст допису у пошукову стрічку та перевірте, чи не дублюється він на інших сторінках.
- 2) відсутність або вкрадені аватарки. Якщо фото – з'ясувати, коли воно з'явилося вперше (скористатися пошуком за допомогою онлайн-інструментів – Google-images, TinEye). Вони допоможуть визначити, що саме зображено на фотографії, місце, де вона була зроблена, знайти ресурси, де з'являлося схоже зображення.
- 3) дата та час створення декількох акантів однакові – ботів створюють під певні події. Звертайте увагу на дату створення акаунтів. Перевіряйте активність ботів. Вони можуть створювати 100 дописів за годину, що не властиво людині.
- 4) Подібна активність, репости, лайки. Може бути активність і зовсім порожня, а вся активність – під дописами чужого контенту у коментарях.
- 5) Багато комерційного або політичного контенту на сторінці або жодного контенту.

На відміну від ботів, які є механічними, тролі є більш креативні. За ними можуть стояти реальні люди. Тролі провокують конфлікти в соцмережах.

Троль – це користувач соцмережі, який провокує конфлікти в інтернеті або ображає інших. Зазвичай тролі публікують емоційні й провокативні пости та коментарі у групах чи в популярних спільнотах.

Поведінка справжнього троля:

- активно поширює дописи, відео, меми, новини з гучними заголовками, що провокують реакцію;
- робить зауваження не за темою;
- переходить на особистості, ігнорує факти, коли йому починають на них вказувати;

- намагаються змусити читача порушити правила спільноти та «вийти із себе». Фабрика тролів активно працює у ворога, викривлюють факти щодо ситуації в Україні. Це допомагає ворогові впливати на громадську думку та спотворювати дійсність.

Наприклад, 2014 рік – після збиття літака МН17 протягом двох днів вони публікували у твітері 69000 повідомлень, у яких звинувачували Україну. Тому, якщо хтось у соцмережі провокує нас на бурхливу дискусію, перевірте, чи не натрапили ви на троля.

Троля ви можете у соцмережах ігнорувати, блокувати, скаржитися у службу безпеки мережі.

Як уберегти себе від ботів і тролів у соцмережах:

1. Перевіряйте фото у профілі.
2. Пошукайте схожі дописи.
3. Утримуйтеся від дискусії.

Перевіряйте сторінки перед тим, як додавати когось у друзі.

Лайфхаки щодо розумного використання інформації під час війни:

1. Розрізняти факти і судження. Факти є об'єктивними, їх можна перевірити. Тоді як судження – це оцінки чи суб'єктивне ставлення.

Якісна журналістика ґрунтується на розділенні фактів від коментарів.

2. Пам'ятайте про псевдо експертів. Універсальних експертів не існує. Ми маємо перевіряти, чи мовець має відповідний досвід та кваліфікацію у галузі, яку коментує. Поцікавитися, де працює, на якій посаді, яку має репутацію, які медіа коментував тощо – чи можна йому довіряти?

3. Спостерігайте за своїми емоціями. Якщо вам після повідомлення

хочеться терміново кудись іти щось робити чи поширити повідомлення скрізь, скажіть собі «стоп» і дайте собі час зрозуміти, що ви справді відчуваєте. Ймовірно, на вас намагаються впливати. Зупиніться і намагайтеся зрозуміти, яку емоцію ви відчуваєте насправді. Уникайте поширення інформації, в достовірності якої ви

невпевнені на 100%, інакше ви можете сприяти поширенню паніки та дезінформації.

4. Шукайте першоджерела. Якщо повідомлення здалося вам підозрілим – поставтеся до нього критично. Ви нікому не маєте довіряти сліпо. Інформація має бути збалансована, добре обґрунтована, враховувати різні позиції і не бути маніпулятивною. Ваше прискіпливе ставлення – це те, що мотивує ставати кращими якісні медіа.

5. Виходьте зі своїх «інформаційних бульбашок».

Вправа «Ознаки інформаційної бульбашки».

Мета: навчити учасників розпізнавати «інформаційну бульбашку» та виходити з неї.

Необхідні матеріали: фліпчарт, маркери.

Хід проведення.

Тренер запитує учасників, чи знають вони, що таке «інформаційна бульбашка» та які її ознаки (відповіді можна нотувати на фліпчарті, наприклад, те, що людина постійно бачить лише дописи певних людей, а не всіх друзів зі списку, лише певні теми та лише рекламу на певні теми). Потім тренер просить учасників знайти у своїх соцмережах ознаки інформаційної бульбашки. Учасники за бажанням можуть озвучити вигляд своєї стрічки й те, які ознаки «інформаційної бульбашки» вони знайшли.

Після того, як кілька учасників озвучать результати виконання вправи, можна зробити підсумок, що у нас різні вигляди стрічки. Відповідно до наших зацікавлень і того, що ми найчастіше дивимось, формується «інформаційна бульбашка».

Висновок. Алгоритми соцмереж сприяють зміцненню інформаційної

бульбашки: нам часто здається, що про те, що ми бачимо в стрічці, говорить увесь світ, проте цю інформацію для нас уже ретельно відсортували та запропонували для вживання. Час від часу корисно виходити за ці межі. Наприклад, підписуватись на сторінки людей чи організацій, погляди яких ми не підтримуємо, для того, щоб завжди мати в своєму інформаційному просторі альтернативні думки, а не лише шукати підтвердження власних думок. Мережі вміють показувати те, на що ви звертали увагу та ігнорувати те, чим не цікавитесь. Так виникає інтелектуальна й інформаційна ізоляваність. Однак завжди є альтернативна думка, факти, які ви не хочете помічати, можливо. Щоб вибратися з інформаційної бульбашки, треба

свідомо шукати альтернативні точки зору та часом критично ставитися до власних знань.

6. Відповідально створюйте та поширюйте контент.

Вправа 6. «Малюнки на спині» (за матеріалами проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність»).

Мета: проаналізувати особливості спотворення інформації під час її передавання від одного споживача до іншого різними каналами та в різний спосіб.

Необхідні матеріали: 6 аркушів кольорового паперу, маркери.

Тренер об'єднує учасників у групи по 5–7 осіб і просить їх стати колонами, один за одним. Після цього пояснює правила: вправу треба виконувати мовчки.

Завданням є якомога точніше та швидше передати інформацію один одному без підказок. Передавати інформацію будемо, малюючи закритим маркером на спині в людини, яка попереду. Кожен учасник відтворюватиме інформацію, яку отримав тактильно, «відчув» спиною. Та людина, яка перша в колоні, має намалювати отриману інформацію вже на папері, а першоджерелом буде людина, яка є останньою в колоні та якій ви покажете заздалегідь намальований вами малюнок. Тренер обов'язково має перепитати учасників, чи всі зрозуміли механіку вправи, і лише тоді переходить до того, аби продемонструвати малюнки людям, які стоять останні в колоні (але так, аби інші учасники ці малюнки не побачили). Малюнки можуть бути різними для різних команд. Що складніший малюнок, то цікавішим буде передавання інформації та обговорення того, хто, чому і як приймав рішення, що передавати, а що — ні з деталей малюнка. Після того, як учасники, які перші в колоні намалюють на папері зображення, тренер порівнює те, що в них вийшло, та те, що він продемонстрував як першоджерело.

Запитання для обговорення:

- Як так сталося, що результати різні? Що цьому сприяло?

Підсумок тренера. Інформацію спотворюють, коли передають від

першоджерела до споживача з неточностями, викривленнями, підміною понять тощо. Ми – частина інформаційного простору. Те, що ми поширюємо, впливає на думку нашого оточення. Створювати якісний контент не лише цікаво, але й корисно. Бо якісною інформацією можна зробити свій внесок у

розвиток суспільства. Тож коли вам в око падає гучний заголовок, згадуйте ці правила, вмикайте критичне мислення.

Вправа 6. «Аналіз кейсів»

Мета: дослідити, що є приватною інформацією учасників освітнього процесу; розвинути вміння захищати приватну інформацію.

Необхідні ресурси: картки із ситуаціями (кейси).

Учасники об'єднуються у групи. Кожна група отримує картку з описом ситуації та обговорює можливі рішення проблемного питання.

Ситуація 1.

Ви хочете опублікувати допис про шкільне змагання й перемогу класу у шкільній групі на фейсбуці. Які дані про учнів ви використаєте? Які фото додасте? Яку інформацію можете вказати?

Учасники презентують свої рішення ситуації. Тренер доповнює відповідь.

Можливі рішення:

- можна зазначити назву школи, класу, команди, розподіл призових місць, мету та зміст змагання.
- Не можна без згоди учасників і їхніх батьків поширювати їхні імена, фотографії, на яких видно обличчя.

Інформаційна довідка: зйомку особи здійснюють тільки за її згодою (винятком є відкрита зйомка на вулиці, на публічних заходах), зйомка дітей — за згодою батьків. Вимогу про згоду на зйомку особи передбачають Конституція України, Закон України «Про інформацію» та Цивільний кодекс України.

Ситуація 2.

Батьки в бесіді класу просять надіслати оцінки учнів класу, щоб дізнатися про успішність дітей. Вони кажуть, що всі батьки не проти, щоб ви надіслали список усіх учнів з їхніми оцінками. Яку відповідь ви напишете батькам?

Учасники презентують свої рішення ситуації. Тренер доповнює відповідь.

Можливі рішення:

- етично буде, якщо вчитель пояснить батькам, що оцінки учня — його персональна інформація, тобто інформація з обмеженим доступом, яку вчитель не має права поширювати на загальний доступ, навіть якщо всі батьки висловлюють свою згоду на публікацію. Вчитель може надіслати батькам оцінки їхньої дитини індивідуально та доповнити це формувальним оцінюванням. Найкращий варіант рішення ситуації — школа має захищену систему («SchoolToday», «Google Classroom» тощо), де батьки мають особистий кабінет, за допомогою якого можуть дізнатися про академічну успішність своєї дитини.

Ситуація 3.

Учні після роботи на шкільному комп'ютері регулярно забувають виходити зі свого облікового запису й інші використовують їхні сторінки для хуліганства: пишуть повідомлення іншим людям, використовують фейкове фото, крадуть чужі дані тощо. Як можуть вирішити цю проблему вчителі? А як можна вирішити цю проблему на адміністративному рівні?

Учасники презентують свої рішення ситуації. Тренер доповнює відповідь.

Можливі рішення:

1. Налаштувати лише гостьовий режим для учнів на шкільних комп'ютерах. Режим «Гість» у «Windows» дозволяє надати тимчасовий доступ до комп'ютера користувачам без можливості для них встановлювати та видаляти програми, змінювати налаштування, встановлювати додатки. Також за гостьового доступу користувач не зможе переглянути файли та папки, що знаходяться в папках користувача («Документи», «Зображення», «Музика», «Завантаження», «Робочий стіл») інших користувачів або видалити файли із системних папок «Windows» і папок «Program Files».
2. За допомогою мережевих налаштувань, таких як мережеві маршрутизатори або проксі-сервери, можна налаштувати фільтрацію доступу до інтернету та контроль часу користування. Після завершення обмеженої в часі сесії користування потрібно буде знову ввести логін і пароль, щоб користуватись тим самим обліковим записом.
3. Проводити шкільні заходи для підвищення рівня взаємоповаги, толерантності, кібербезпеки.

Ситуація 4.

На шкільну пошту ви одержали лист, що ваша школа може взяти участь у розіграші нової техніки від відомої букмекерської компанії. Для цього треба заповнити заявку, де зазначити назву школи, адресу школи, мотивацію отримати техніку, електронні адреси й номери телефонів адміністрації та вчителів.

Учасники презентують свої рішення ситуації. Тренер доповнює відповідь.

Можливі рішення:

- Згідно зі статтею 22 Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» [4], освітні заклади зобов'язані недопустити розміщення реклами гральних або азартних ігор, а також не можуть укладати угоди чи співпрацювати з організаторами або провайдерами азартних ігор.
- Надавати конфіденційну інформацію, зокрема електронні адреси і номери телефонів адміністрації та вчителів, таким організаціям заборонено. Отже, школа не може взяти участь у такому розіграші.

Вправа «Що робити?»

Мета: формування в учасників уміння вирішувати проблемні ситуації, що можуть виникнути під час спілкування та взаємодії в інтернеті.

Необхідні матеріали: картки із ситуаціями, шляхами отримання захисту й допомоги (роздатковий матеріал), маркери й аркуші паперу.

Хід проведення.

Тренер об'єднує учасників у групи по 4-5 осіб. Під час командної роботи учасники ознайомлюються з проблемними ситуаціями та шляхами отримання захисту й допомоги. Їхнє завдання:

- ознайомитись зі змістом карток, розкласти їх у дві групи та дати кожній назву;
- розкласти картки в пари за схемою: проблема — шлях отримання допомоги й захисту;
- вибрати 2 проблемні ситуації та розкласти шляхи навколо них, аби розширити розуміння того, що для проблемної ситуації можна використовувати кілька способів отримання допомоги й захисту;

- вибрати 2 шляхи рішень і розкласти проблемні ситуації навколо шляхів, аби розширити розуміння того, що деякі способи отримання допомоги й захисту можна використовувати для різних проблемних ситуацій.

Ситуації.

1. Хейтери під постом в інстаграм залишили негативні коментарі, що дуже засмучують.
2. Людині погрожують, переслідують у приватному спілкуванні онлайн.
3. Людина розмістила в себе на сторінці неправдиву інформацію, образливі чутки про іншу людину / людей.
4. Людина розголошує онлайн приватні подробиці життя інших людей.
5. Людина зламала чужий акаунт і публікує пости від чужого імені.
6. Людина розмістила фото без згоди людей, які є на ньому.
7. Людину шантажують поширенням приватної інформації та вимагають переказати гроші.
8. Людина купила кросівки онлайн, переказала гроші, але кросівки так і не отримала.

Шляхи отримання допомоги та захисту:

- Блокувати користувачів у соціальній мережі чи месенджері.
- Повідомити про контент із використанням опції «Поскаржитись на контент» у соціальній мережі чи месенджері.
- Зробити скрін і звернутися за телефоном 102 або до найближчого відділку поліції.
- Зробити скрін і звернутись онлайн до кіберполіції.
- Вийти із застосунку чи виключити смартфон / планшет.
- Звернутись до адміністратора сайту / групи в соціальній мережі.
- Вибрати налаштування приватності в соціальній мережі чи месенджері.
- Звернутися по пораду до психолога.

Запитання для обговорення:

1. Чи виникали труднощі в підборі проблемної ситуації та шляху рішення до неї?
2. Чи можна добирати до проблемних ситуацій кілька шляхів вирішення і навпаки?
3. Що, можливо, ви тепер будете робити по-іншому або зможете порадити іншим?

Вправа «Автомобіль».

Утворюємо 3-4 команди учасників.

Завдання. Уявити, що команда – це автомобіль. Кожен учасник – це певна деталь, частина автомобілю. Команді слід продемонструвати злагоджену роботу автомобіля. Щоб кожна деталь працювала злагоджено та запустила роботу автомобіля.

Обговорення:

- Як вам працювалося?
- Що було потрібно, щоб авто поїхало?
- Що було важливо?

Вправа “Мозковий штурм” . Виявлення груп стейкхолдерів.

Мета: сформувати перелік ключових зацікавлених сторін у питаннях створення безпечного освітнього середовища в громаді та визначити їхні ролі.

Необхідні матеріали: фліпчарт, аркуш для фліпчарту, маркер, кольорові стікери.

I етап. Тренер пропонує групі назвати ключових зацікавлених сторін у реалізації програми «Безпечна громада» у їхній громаді та записує результати штурму на аркуші для фліпчарту, паралельно модеруючи процес.

-Хто із представників громади мав би бути включений у процес формування безпечного середовища?

II етап. Тренер просить учасників визначити 1-3 ключові компетенції та зони впливу кожного зі стейкхолдерів і записує їх на цьому ж аркуші.

III етап. Тренер пропонує учасникам за допомогою кольорових стікерів визначити роль кожного зі стейкхолдерів у процесі втілення програми. Наприклад, «долучаємо до участі в освітній програмі», «залучаємо як експерта з окремих тем», «партнери, що безпосередньо впливають на формування безпечного освітнього середовища».

Запитання для обговорення:

- Для чого варто створювати таку мапу стейкхолдерів?

Це велика робота, яка дозволяє нам розмежувати ролі та зрозуміти, що нам потрібно. Наше завдання – показати можливості. Ми не можемо відповідати за те, чи ці можливості будуть використані.

Вправа «Вежа».

Об'єднання учасників у 2 групи:

- пропонується наосліп у торбинці обрати аркуш (розрізані частинки картинки);

- кількість частинок відповідає кількості учасників.

За 3 хвилини команда має скласти картинку.

Кожна група отримує свій екземпляр комплекту тверджень.

Завдання:

- на папері фліпчарту виконати своє завдання, яке вказано на папері.

Умова:

1) заборонено спілкуватися між собою,

2) заборонено показувати один одному свій аркуш із завданням,

3) робити мовчки.

- Які висновки з цієї вправи можна зробити?

Висновок про важливість синхронності дій команди, учасників, дотримання інструкцій, їх чіткість і злагодженість спільної роботи.

Заключна частина.

Руханка «Обійми згуртованості».

- Перевірити, чи на місці дах.
- Потруситися.
- Команда стає в тісне коло, за руки, щоб відчувати руки сусіда, плечі, стегна.
- Потім – через 1 руки. Руки через 2, 3 і 4.

Вправа «Карта перемоги».

Мета: зробити підсумки зустрічі.

Необхідні матеріали: фліпчарт, аркуш для фліпчарту з намальованим контуром України, стікери за кількістю учасників.

Хід проведення.

Тренер готує аркуш фліпчарту із зображенням контуру України. Завдання учасників: на стікерах написати, що вони зроблять, коли настане перемога і мир, зачитати і прикріпити на карту.

Запитання для обговорення:

- Що б хотілося сказати в контексті нашого заняття та дивлячись на цю карту?
- Що ви відчуваєте?

Джерела:

Матеріали проєкту центру Інноваційної Освіти «Про.Світ» «Про.Спільноти: безпечне та сприятливе середовище для навчання дітей»